

Ongelmapelaajien läheiset avunhakijoina

Omaisten hyvinvointi ja tuen tarpeet -seminaari, DIAK-ammattikorkeakoulu, Helsinki

Johanna Järvinen-Tassopoulos

6.11.2019

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Johdanto

- Ongelmapelaamista pidetään nykyisin kansanterveydellisenä ongelmana, mutta sillä on myös sosiaalisia kielteisiä seurauksia (Reith 2006).
- Läheiset kärsivät eri tavoin ongelmallisen rahapelaamisen haitallisuudesta: eniten on tutkittu ongelmapelaajien puolisoita ja jossain määrin perheitä. Vähiten on tutkittu aikuisten lasten tai ikääntyvien vanhempien rahapelaamista läheisten näkökulmasta (Holdsworth ym. 2013; Dowling ym. 2016; Patford 2007).
- Ongelmapelaajien perheenjäsenet voivat kärsiä muun muassa tunneperäisistä, taloudellisista, terveydellisistä, lähisuhteisiin ja asumiseen liittyvistä haitoista (Darbyshire, Oster & Carrig 2001; Kourgiantakis, Saint-Jacques & Tremblay 2013).

- Myös päihteiden käyttö ja mielenterveyshäiriöt voivat lisätä perheenjäsenten henkistä taakkaa (Dickson-Swift, James & Kippen 2005).
- Esityksessä tarkastellaan ongelmapelaajien läheisiä avunhakijoina kahden tutkimusaineiston avulla: a) läheisten lähettämät viestit sähköiselle keskustelufoorumille, b) sosiaalialan ammattilaisten haastattelut.
- Tutkimuskysymykset ovat:
- 1) Minkälaista tukea ja apua läheiset ovat hakeneet itselleen ja perheenjäsenilleen? 2) Mitkä tekijät ovat estäneet avun hakemisen? 3) Miten ongelmapelaaminen vaikuttaa läheisiin sosiaalityön näkökulmasta?

Esityksen sisällys

Johdanto

Aineistot ja menetelmä

Tukea ja apua hakemassa

Avun hakemista estävät tekijät

Apua perheille sosiaalityöstä?

Yhteenveto

Aineistot ja menetelmä

- Läheisten viestiaineisto kerättiin keväällä 2019 A-klinikkasäätiön tuottaman Päihdelinkin Valtti-keskustelufoorumilta, joka on alun perin perustettu tukemaan ongelmapelaajia ja heidän läheisiään. Sittemmin läheisille on perustettu oma Hertta-foorumi.
- Tutkimus perustuu 36 läheisen (34 naisen ja 2 miehen) viesteihin (N= 97), jotka on lähetetty foorumille vuosien 2007-2016. Mukaan valittiin viestejä, jotka kertoivat ongelmapelaajan perheen tarinan läheisen näkökulmasta.
- ”Rahapeliongelmat sosiaalityössä” on tutkimus- ja kehittämishanke, jota varten haastateltiin 24 sosiaalialan ammattilaista ympäri Suomea syksyllä 2016.
- Tarkoituksena oli kartoittaa haastateltavien tietoa rahapelaamisen ilmiöstä, rahapeliongelmistä ja osaamisen kehittämisen tarpeista.
- Haastateltavat kertoivat enimmäkseen asiakkaistaan eli ongelmallisesti rahapelejä pelaavista henkilöistä.
- Menetelmänä on käytetty aineistopohjaista sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2002).

Tervehdys, elän peliriippuvaisen rinnalla. Haluaisinkin nyt kysyä teiltä, mitä odotatte puolisoiltanne siinä tilanteessa, kun rahat ovat menneet, tilanne on tunnustettu ja vähintäänkin itsetuhoiset ajatukset pyörivät mielessä? Millaista tukea haluatte/tarvitsette?

Tukea ja apua hakemassa

- Keskustelufoorumi oli monelle ongelmapelaajan läheiselle ensimmäinen konkreettinen paikka, josta saattoi hakea apua omaan tilanteeseen.
- Keskustelufoorumi on tärkeä avun lähde myös niille, joilla ei ole ketään jolle puhua omista tunteista tai perheen ongelmista.
- Moni foorumille kirjoittavista läheisistä oli juuri saanut tietää kumppanin rahapelaamisesta, kun taas toiset kirjoittivat sille uupuneina ja järkyttyneinä ongelmapelaamisen haitallisten seurausten takia.
- Kaikki läheiset kärsivät tunneperäisistä haitoista (esim. toivottomuus, ahdistus, viha), taloudellisista ongelmista (esim. velat, säästöjen menetys, kavallus) ja parisuhdeongelmista (esim. epäluottamus, etääntyminen).

- Useimmissa tapauksissa läheiselle oli tärkeää löytää apua ongelmapelaajalle perheen hyvinvoinnin säilymisen kannalta. Läheiset kannustivat rahapelaajia hakemaan apua.
- Ongelmapelaajat, jotka olivat valmiita tunnustamaan ongelmansa, olivat valmiita ottamaan vastaan apua. Moni haki apua esimerkiksi päihdeklinalta tai auttavasta puhelimesta.
- Ongelmapelaajat sulkivat verkkopelitulinsä, laittoivat estot numeroihin ja nettisivustoille (esim. pikavippiyhtiöt), jotta he eivät antaisi periksi pelihimolleen.
- Jotkut ongelmapelaajista suostuivat luopumaan pankkikortistaan tai antamaan verkkopankkitunnuksensa läheiselleen.

Puhuin ammattiauttajasta ja mies uhkailee avioerolla. Minulla ei ole oikeutta ehdottaa sellaista, eivätkä meidän asiamme kuulu kenellekään. Mitä tässä sitten pitäisi tehdä?!

Avun hakemista estävät tekijät

- Sekä läheisten että ongelmapelaajien tapauksissa häpeä ja stigmatisoitumisen pelko olivat vahvimpia syitä jättää hakematta apua.
- Häpeä johti salailuun niin perheen sisällä kuin sen ulkopuolella: ongelmapelaaja salasi perheenjäseniltään rahapelaamisensa, läheinen salasi lapsilta ja vanhemmiltaan rahapeliongelman ja ystäviltä ei uskallettu pyytää tukea reaktioiden pelossa.
- Joissain perheissä ei jaksettu ylläpitää sosiaalisia verkostoja, koska ongelmapelaaminen haittoineen täytti perheen arkielämän.
- Taloudelliset ongelmat aiheuttivat eniten seurauksia perheenjäsenille: rahat eivät riittäneet ruokaan eikä asumiskuluihin, rahat ja säästöt katosivat perheenjäsenten tileiltä. Vaikeinta oli perheissä, joissa kumpikin puolisoista oli työelämän ulkopuolella.

- Sen sijaan, että läheiset olisivat hakeneet apua taloudellisiin ongelmiin sosiaalitoimistosta tai velkaneuvonnasta, he maksoivat laskut ja velat itse. Harva pystyi maksamaan yksin perheen asuntolainaa.
- Kaikki ongelmapelaajat eivät halunneet ulkopuolista apua. He kokivat, ettei heillä ollut ongelmaa tai he pystyisivät lopettamaan rahapelaamisen omin avuin.
- Joissain tapauksissa ongelmapelaaja aloitti terapian tai vertaisryhmässä, mutta lopetti pian ajan ja mielenkiinnon puutteesta tai koettuaan parantuneensa.
- Pokerinpelaajat kokivat rahapelaamisen olevan heidän ammattinsa tai tärkeä harrastuksensa, joten he eivät kokenee tarvitsevansa apua.

Tuli vain mieleen niistä läheisistä, että kun he tulevat tähän paikalle, niin he osaavat kertoa sen toisen puolen siitä jutusta.

Apua perheille sosiaalityöstä?

- Sosiaalialan ammattilaisilta kysyttiin, miten ongelmapelaaminen vaikuttaa läheisiin, ja minkälaista kokemusta heillä oli läheisten kanssa työskentelystä.
- Riippuen sosiaalialan ammattilaisten työtehtävistä läheiset pyydettiin ajoittain mukaan palavereihin, asiakas saattoi itse toivoa läheisen osallistumista tai läheinen saattoi soittaa ammattilaiselle ja puhua huolestaan.
- Suurimmalla osalla työntekijöistä oli jonkinlaista kokemusta läheisten kanssa työskentelystä.
- Ongelmapelaajien läheiset kuvattiin väsyneiksi, turhautuneiksi, vihaisiksi, toivottomiksi ja keinottomiksi: rahapeliongelman salailu, velat, tiukka taloudellinen tilanne, kaoottinen arki ja luottamuspula rasittivat parisuhdetta ja perhettä.

- Jotkut puoliset ottivat perheen taloudellisen tilanteen haltuunsa saatuaan tietää rahapeliongelma: onko hyvä, että aikuiselta rahapelaajalta otetaan pankkikortti pois ja annetaan vain kahvirahaa?
- Läheiset saattoivat myös ylläpitää rahapeliongelmaa auttamalla asiakasta taloudellisesti: aikuisen nuoren tapauksessa vanhempi/isovanhempi saattoi maksaa nuoren ruoan ja asumisen, lainata tälle rahaa ja hoitaa tämän velat.
- Myös läheiset tarvitsevat itselleen tukea. Olisi hyvä huomioida läheisen tilanne järjestäessä apua asiakkaalle.

- *”Yleensä läheiset ovat yrittäneet kaikkensa pelaajan kanssa ja he ovat yrittäneet rajata puolison rahapelaamista. Kaikkea on yritetty ja läheinen väsyä siihen, että asiaan ei saada mitään ratkaisua. Ja sitten varmaan, jos on perhettä, niin joutuu puolisona hoitamaan kaiken yksin. Tulee sellainen uupumus siihen tilanteeseen. (...) Ja kyllä läheisillä on, jos sitä rahapeliongelmaa on jatkunut pitkään, niin on jo omiakin jaksamisen vaikeuksia ja masennustakin saattaa olla tai sitä saattaa kehittyä läheisellekin, jos kovin läheltä katselee rahapeliongelmaa ja on ollut sen kanssa tekemisissä.” (RS17)*

Yhteenveto

- Ongelmapelaajien perheet ovat haavoittuva väestöryhmä, koska perheenjäsenet saattavat kärsiä köyhyydestä, sosiaalisten suhteiden katkeamisesta, mielenterveyshäiriöistä ja terveysongelmista sekä kodin menettämisestä.
- Läheiset ovat kovilla, sillä he pitävät samanaikaisesti huolta ongelmapelaajan selviytymisestä että lastensa hyvinvoinnista. Jotkut hakivat itselleen keskusteluapua tai aloittivat terapian, mutta aineiston perusteella he vaikuttivat olevan eniten vastuussa perheen arjesta (ks. talous, kodinhoito, lastenhoito, vanhemmuus).
- Sosiaalialan ammattilaiset tekevät yhteistyötä ongelmapelaajien läheisten kanssa (ks. verkostopalaverit), mutta läheiset tarvitsisivat myös itse tukea ja apua. Läheiset eivät ehkä saa sanoitettua omia kokemuksiaan ääneen, jos heidät nähdään ongelmapelaajien tukihenkilöinä.

- Ongelmapelaajien läheisille on tarjolla erilaista tukea ja apua (esim. Pelirajat'on-vertaisryhmät) paikkakunnasta riippuen.
- Läheiset voivat soittaa Peluurin auttavaan puhelimeen tai chattailla Peluurin/Pelirajat'toman työntekijän ja/tai kokemusasiantuntijan kanssa.
- Päihdelinkin Hertta-keskustelufoorumista löytyy vertaisia, joiden kanssa voi kirjoittaa ongelmapelaamista ja omaa jaksamista koskevista asioista.
- Läheisille on myös omia koulutuksia (esim. Pelirajat'on-ohjaajakoulutus).
- Niin terveyden- kuin sosiaalihuollon toivoisi huomioivan paremmin läheisten ahdingon ja konsultoivan erityispalveluja (Peluuri, Peliklinikka, Sosped, A-klinikat). Ilman työntekijöiden huomiota ja osaamista läheiset saattavat jäädä kunnallisten palveluiden ulkopuolelle.

KIITOS MIELENKIINNOSTANNE!

johanna.jarvinen-tassopoulos@thl.fi

@JoJarvinen

hawaiiredcross.org